

שמרו דבר רשע

(ד"ה א' כ"ח ח')

בענין מסירות נפש ג'

- < ג' עבירות חמורות
- < אבירייהו
- < ברכה על הירוש השם

Issue 79

A publication of K'hal Adath Jeshurun of Monsey

ה' אלול תשס"ז

In the past two issues we discussed various concepts involving Mesirus Nefesh, with one's self and money. As we already mentioned briefly, the Torah commands us to live by the Mitzvos – וחי בהם and not die for a Mitzvah. Hence, for nearly all Mitzvos in most situations, one is not required to give his life in order to perform them or avoid transgressing a Mitzvah. One may even be forbidden to do so voluntarily¹ (see Issue #77). Only for the three cardinal Aveiros: forbidden relations such as adultery and incest, murder, and idolatry², one who gives his life rather than transgressing one of them has performed the quintessential Kiddush Hashem by forfeiting his own life in deference of Kovod Shomayim³.

One who capitulates to the threat of death and transgresses the Aveirah, having failed to perform the Mitzvah of בתוך ונקדשתי – ולא תחללו את שם קדשי – “And I shall be sanctified amongst the Bnei Yisrael”, has transgressed the Aveirah of “You shall not desecrate My holy Name”⁴. The Rishonim dispute if one who transgressed one of the three Aveiros under the threat of death is punishable for the sin in Beis Din. According to the Rambam he is considered having performed the Aveirah under duress (אונס) and is not held accountable for the sin⁵. Other Rishonim state that since these Aveiros are forbidden even under duress, one who transgresses them is always accountable regardless of the situation⁶.

According to the Baal Hamaor, if the Akum is forcing the Jew to transgress one of the three cardinal sins for the Akum's personal benefit one is not required to give his life⁷. (This would not apply to the Aveirah of murder, since this is forbidden no matter what the motivation⁸, see below) The Ramban argues that one must give his life for any of the three Aveiros regardless of the Akum's motivation⁹. Some explain the basis for the above two disputes as follows: There are two ways to understand why we are required to forfeit our lives for the three cardinal sins: One, that the intrinsic severity of the Aveirah dictates that even the threat of death is not a sufficient reason to transgress them¹⁰. Another way to understand is that one is not required to forfeit his life for these Aveiros because of their intrinsic stringency, rather one must do so out of obligation to sanctify Hashem's Name. These Aveiros more than any others are a Chillul Hashem when they are transgressed even under duress¹¹.

¹ רמב"ם יסודי התורה ה, ד, כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. וכ"כ החינוך מצוה רצ"ו, והנמוק"י בסנהדרין שם. אולם בתוספות מסכת עבודה זרה דף קז עמוד ב' כ', ואם רצה להחמיר על עצמו אפי' בשאר מצות רשאי כמו ר' אבא בר זימרא דירושלמי שהיה אצל עובד כוכבים א"ל אכול נבלה ואי לא קטלינא לך א"ל אי בעית למיקטלי קטול ומחמיר היה דמסתמא בצנעא הוה. וכ"כ הר"ן בשבת מ"ט ע"ב.
² תוספתא שבת טו, יז, לא נתנו מצות לישראל אלא לחיות בהן שנ' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וחי בהן ולא שימות בהן אין כל דבר עומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים במי דברים אמורים שלא בשעת השמד אבל בשעת השמד אפי' מצוה קלה שבקלות אדם נותן נפשו עליה שנ' ולא תחללו את שם קדשי וגו' ואומ' כל פעל ה' למענהו. וכן בגמ' יומא פה ע"ב גבי חילול שבת להצלת נפש או אברים, אמר רבי יהודה אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא: דידי עדיפא מדידהו, (ויקרא יח) וחי בהם - ולא שימות בהם. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פרכא. וכן בסנהדרין עד ע"א, אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: נימנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד: כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג - יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.

³ לשון הרמב"ם יסודי התורה ה, ד, וכל מי שנאמר בו יעבור ונהרג ולא עבר הרי זה קידש את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה קידש את השם ברבים כדניאל חנניה מישאל ועזריה ורבי עקיבא וחבריו, ואלו הן הרוגי מלכות שאין מעלה על מעלתן, ועליהן נאמר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה, ועליהם נאמר אספו לי חסידי כורתיה בריתי עלי זבח, ע"כ.

וכל מה שכתבנו היא לדעת ר' אליעזר בסנהדרין עד ע"א, אולם שם חולק ר' ישמעאל, "אמר רבי ישמעאל: מנין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודה זרה ואל תהרג מנין שיעבוד ואל יהרג - תלמוד לומר, וחי בהם - ולא שימות בהם. יכול אפילו בפרהסיא - תלמוד לומר (ויקרא כ"ב) ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי." וכ"ה שיטת רבא ע"ז נד ע"א, אלא אמר רבא: הכל היו בכלל לא תעבדם, וכשפרט לך הכתוב: (ויקרא יח) וחי בהם - ולא שימות בהם, יצא אונס, והדר כתב רחמנא: ולא תחללו את שם קדשי, דאפילו באונס, הא כיצד? הא בצנעא, והא בפרהסיא, ע"כ. וע' תוס' וחי' הר"ן ורמב"ן, דלא ס"ל כן בעצמו ורק אמר כן בדעת ר"י. וע' תוס' כתובות י"ט א'. ובתוס' ר"י"ד כ' שגם ר"י לא אמר כן אלא בע"ז ומשום שבאעצם אינו מודה בו ורק עובדו מחמת הכרח, וכל כה"ג פטור. ונחלקו הראשונים איך סובר ר"י בגילוי עריות ושפיכות דמים. ע' תוס' כתובות שם שר"י חולק על כולם וס"ל שבכולם יעבור ואל יהרג. וי"א דבשפיכות דמים מודה דסברא היא, ע' פסקי ר"ד סנהדרין שם ופסחים כ"ה ב'.
⁴ רמב"ם שם, וכל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ואל יעבור ולא נהרג הרי זה מחלל את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים ובטל מצות עשה שהיא קידוש השם ועבר על מצות לא תעשה שהיא חלול השם.

⁵ רמב"ם שם, "ואפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין אפילו הרג באונס, שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו ובעדים והתראה שנאמר בנותן מזרעו למולך ונתתי אני את פני באיש ההוא מפי השמועה למדו ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה, ומה אם עבודת כוכבים שהיא חמורה מן הכל העובד אותה באונס אינו חייב כרת ואין צריך לומר מיתת בית דין, קל וחומר לשאר מצות האמורות בתורה, ובעריות הוא אומר ולנערה לא תעשה דבר, אבל אם יכול למלט נפשו ולברוח מתחת יד המלך הרשע ואינו עושה הנה הוא ככלל שב על קיאו, והוא נקרא עובד עבודת כוכבים במזיד והוא נטרד מן העולם הבא ויורד למדרגה התחתונה של גיהנם."

⁶ ח"י הר"ן סנהדרין ס"א בשם ר' דוד והרמב"ן.
⁷ בעל המאור שם ע"ד.
⁸ פשוט דאין סברא לחלק, וכ"כ במנחת אשר פ' אמור ס"א.
⁹ שם במלחמות.
¹⁰ רמב"ן שם, ודלא כהרמב"ם.

¹¹ שיטת הרמב"ם יסודי התורה ה, א-ב', כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, ומוזהרין שלא לחללו שנאמר ולא תחללו את שם קדשי, כיצד כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגנו יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהם ולא שימות בהם, ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. במה דברים אמורים בשאר מצות חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות

According to the first understanding that these Aveiros are forbidden due to their intrinsic stringency, one would clearly be held accountable for the full punishment for the Aveirah regardless of the duress he was experiencing¹². It would also be irrelevant if the Akum is forcing him for personal benefit or to cause him to transgress an Aveirah. In either case one is forbidden to transgress the Aveirah due to its extreme severity¹³. According to the second explanation that it is not the severity of the Aveirah itself that mandates the forfeiture of one's life, rather it is the Mitzva of Kiddush Hashem, one who transgressed the Aveirah under duress has only transgressed this Mitzva of Kiddush Hashem and would not be liable for the punishment of the Aveirah itself¹⁴. Furthermore, if the intent of the Akum is not to desecrate Hashem's Name by causing a Jew to perform an Aveirah, rather his intent is purely for personal gain, the Mitzva of Kiddush Hashem would not apply and one would be permitted to transgress the Aveirah to save one's life¹⁵.

The first of the three cardinal sins for which one must give up his life for, is the Aveirah of serving Avodah Zara. Chazal tell us that when the Torah states that one must serve Hashem בכל נפשך – with all your soul, it refers to Avodah Zara, since one who acknowledges Avodah Zara has abnegated the entire Torah¹⁶. Attributing power to anything other than Hashem is diametrically opposed to all the basic tenets of the Torah. The Shulchan Aruch states that even to say to a non-Jew that "I am an idol worshipper like you" is forbidden, and one must give his life rather than admitting that he believes in Avodah Zara¹⁷. Furthermore, if the non-Jew tells him to transgress a different Aveirah that is not so stringent, in order to show his denouncement of the Jewish faith, he is obligated to forfeit his life rather than transgress the Aveirah¹⁸.

When Klal Yisrael wished to create the Eigel Hazahav – The Golden Calf, they forcibly conscripted Aharon Hakohen to lead the effort. Aharon attempted to delay the completion of the idol, but did participate in its ultimate creation. According to the Ramban, although fashioning an idol is not considered serving Avodah Zara (and Aharon certainly had no part in the worship of the Golden Calf), it is still included in this general category, and one must forfeit his life rather than transgress (see below)¹⁹. Moshe refrained from admonishing Aharon for his lapse in self-sacrifice and chose only to admonish him for causing the rest of Klal Yisrael to sin, out of respect for his elder brother²⁰. Rashi explains Moshe's admonishment in a different manner. Moshe inquired "מה עשה לך העם הזה" – "In what ways did the nation torture you to cause you to break down and create the Golden Calf?"²¹. Some Rishonim are of the opinion that one is not required to endure severe endless torture, even for Mitzvos that one must give up his life for²². According to this opinion we can understand Rashi's explanation.

Self-sacrifice for the Aveirah of שפיכות דמים – murder is not derived from any Passuk²³, rather Chazal tell us that it is derived from logical reasoning. In Chazal's words: "מאי חזית דדמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דחברך סומק טפי" – "How do you know that your blood is redder than your friend's, maybe his blood is redder than yours"²⁴. Rashi explains this as follows: why should one person be allowed to save his life by ending another's, how does he know that his own life is more valuable to Hashem than that of his fellow's²⁵? Others add that one never can know which person is destined to live a longer life, having greater

דמים, אבל שלש עבירות אלו אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תהרג, יהרג ואל יעבור. (וכבר דקדקו בלשונו שבכלל קידוש השם היא לעבור ואל יהרג בשאר מצוות, ואכמ"ל). וכ"כ בסהמ"צ ל"ת ג', וכ"כ החינוך מצוה רצ"ו.

¹² רמב"ן לשיטתו דג' עבירות אלו יהרג ואל יעבור מחמת חומרתן, וממילא ס"ל דחייב אם עבר כשיטתו המובא בר"ן הנ"ל.

¹³ גם לשיטתו במלחמות דלא כבעה"מ הנ"ל דלהנאת העכו"ם יעבור ואל יהרג.

¹⁴ רמב"ם לשיטתו כנ"ל.

¹⁵ שיטת הבעה"מ ולכאורה ס"ל כהרמב"ם בסברת הדבר. אולם הרמב"ם עצמו כ' בה"ב דלהנאת עצמו יהרג ואל יעבור, וע' לח"מ.

¹⁶ מדרש אגדה במדבר פרק טו כב, את כל המצות האלה. מלמד ששקולה ע"ז כנגד כל התורה, וכל המודה בע"ז כופר בתורה, בכל התורה כולה, שלא תאמר מקצתה, ומנין אף על הצווים נאמר את כל אשר צוה ה' אליכם. ומנין שמיום שניתנה התורה עד סוף כל התורה, שנאמר, מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם. הא למדת שכל המודה בע"ז ככופר בכל התורה כולה. והובא ברש"י שם.

¹⁷ שו"ע יו"ד קנז ב', אסור לאדם לומר שהוא עובד כוכבים כדי שלא יהרגוהו. אבל אם כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי משנה מלבשו בשעת הגזרה, מותר כיון שאינו אומר שהוא עובד כוכבים. וע' נדחי ישראל להח"ח פי"ט ש' דאפילו לומר שהוא אינו יהודי כמותם נכלל בזה, וזה חידוש גדול דהא מלשון זה אינו נשמע שמודה בע"ז, וצ"ע. עוד יש לעיין אם יאמר כן הח"ח גם באופן שהאינו יהודי שמדבר אליו אינו ע"ז, ויל"ע.

¹⁸ שם, ד"ה ודע עוד, ע"ש.

¹⁹ ראה לקמן הערה 36.

²⁰ רמב"ן עה"ת פ' כי תשא, מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה - כמה יסורים סבלת שסירוך עד שלא תביא עליהם חטא זה. לשון רש"י. ואינו נכון בעיני, כי החטא הזה מן החטאים שיהרג עליהם ולא יעבור. ואולי אמר לו כן להגדיל אשמתו. והנכון בעיני כי הוא כמו מה עשיתי מה עוני ומה חטאתי לפני אביך כי מבקש את נפשי (ש"א כ א). יאמר, מה שנאה היתה לך עם העם הזה כי סבת להשמידם ולכלותם. ומפני שהיה אהרן להם לאיש מוכיח ולמכפר, והיה ראוי שיחוס ויחרם עליהם, אמר לו כן. כלומר, נהגת עמהם כאויב החפץ ברעתם, לא פשעו ולא חטאו לך. והנה היה ראוי משה להאשים אותו תחלה על חטאתו אשר חטא הוא, ואחרי כן יאשים אותו על אשמת העם, ויאמר, איך חטאת החטאה הגדולה הזאת לאלהים, וגם הכשלת רבים והבאת עליהם חטאה גדולה, אבל משה בענותנותו נהג כבוד באחיו הגדול ולא הזכיר לו רק ממשלו העם. ויתכן שגם משה נכון לבו בטוח בצדקת אחיו שכוונתו לא היתה רעה, אבל על אשמת העם האשים אותו, כי היה ראוי להוכיחם והם נכשלו על ידו. והוא השיב שהטעוהו בדבריהם.

²¹ רש"י שמות לב:ב, מה עשה לך העם הזה - כמה יסורים שסירוך סבלת, עד שלא תביא עליהם חטא זה.

²² ברמב"ן הנ"ל מפורש דס"ל דגם מחוייב לסבול יסורים ולא לעבור, וכ"כ בפירושו עה"ת דברים ו' ה', וכ"כ התוס' כתובות ל"ג ע"ב ד"ה אילמלי, עמש"כ שם, "אמר רב: אילמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה, פלחו לצלמא". אולם ע' שו"ת מהר"ם בר"ב ד"פ ס' תתקלח, מרדכי גיטין ס' שצ"ה, ושטמ"ק כתובות שם, דבהכאה שאין לה קצבה חמורה ממתה, ע"ש. ואפשר שכן ס"ל לרש"י.

²³ אמנם בנדחי ישראל שם כ' החפ"ח דמרוזת הג' עבירות בפסוק מדכתיב "בכל נפשך" - א', ו"בכל נפשכם" - ב', דמשמע ג' מסירות ע"ש.

²⁴ סנהדרין עד ע"א, רוצח גופיה מנא לך? - סברא הוא. דההוא דאתא לקמיה דרבה, ואמר ליה: אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלניא, ואי לא - קטלינא לך. - אמר ליה: לקטלוך ולא תיקטול. מי ימר דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי.

²⁵ רש"י שם, מאי חזית דדמא דידך סומק טפי - מי יודע שיהא דמך חביב ונאה ליצורך יהודי כמותם נכלל בזה, וזה חידוש גדול דהא מלשון זה אינו נשמע שמודה בע"ז, וצ"ע. עוד יש לעיין אם יאמר כן הח"ח גם באופן שהאינו יהודי שמדבר אליו אינו ע"ז, ויל"ע.

הכתוב אלא משום חביבות נפשם של ישראל להקדוש ברוך הוא, וכאן שיש אבוד נפש חבירו לא ניתן דבר המלך לדחות שצוה על הרציחה.

ability to perform more Mitzvos²⁶. Although in some cases this reasoning arguably may not apply (i.e. the other person is on his deathbed), the Acharonim state that one must give his life rather than take another's in all scenarios²⁷. One may also not provide weapons to Goyim that wish to kill Jews, in order to save his own life²⁸. If the Goyim wish to force a person to kill someone passively (i.e. they will throw him forcibly on a child, killing the child), one does not need to give up his life²⁹.

The Sefer Chasidim writes that if an Akum threatens two people to kill one of them, if one is a Talmid Chochoh, the non-Talmid Chochoh should volunteer to be killed instead of the Talmid Chacham³⁰. R' Moshe Feinstein explains that this is only true when neither of the two have been singled out for death. If one person has been singled out for death, another person may not volunteer to die in his place, even if the victim is a Talmid Chacham³¹. The only exception to this is when by forfeiting one's life one will save many Jewish lives³². Some argue that even to save all of Klal Yisrael one is not required to give his own life. For this reason, Moshe was only required to return to Mitzrayim to save Klal Yisrael after the danger of Pharaoh executing him had passed³³.

The Rishonim write that not only do these three sins themselves mandate self-sacrifice. Even other Aveiros that are considered mere subsidiaries of these three main Aveiros require one to forfeit his life rather than transgress them³⁴. Such Aveiros are called אביזרייה of the primary Aveirah. For example, possessing Avodah Zara or fashioning an idol would be considered אביזרייה of Avodah Zara³⁵. Acts that are forbidden Midrabanan as extensions of these three primary Aveiros are also considered אביזרייה and one must give his life for them³⁶. The Rishonim dispute if this applies to those actions forbidden as מראית עין (acts that are seemingly forbidden when viewed by others)³⁷. One well known case of this was the story of Miriam and her seven children (other Midrashim mention this same story with a woman named Chana during a different era³⁸) who were commanded to bow before an idol by the Caesar. One by one, each of her children refused to bow and were executed on the spot. When the last and youngest son was brought forth, the Caesar told him that if he does not wish to actually bow before the idol, he can save himself by bending down to retrieve the Caesar's ring that he would drop on the floor. In this way it would seem to the audience that the child had obeyed the Caesar and the child would not need to die. The child refused even this request and he too was executed³⁹. Although bending down to pick up the ring was only מראית עין it was considered אביזרייה of Avodah Zara and worthy of self-sacrifice.

²⁶יד רמה שם, מאירי, ר"י מלוניל שם ובפסחים שם, תר"י ע"ז כ"ז ב', נמוקי פסחים כ"ה ב'. וכ"כ החינוך מ' רצ"ו.
²⁷קבלה היתה בידי האמוראים כן, ע' כס"מ על הרמב"ם שם ה"ה דיהרג ואל יעבור אפילו כשאין הסברא קיימת, וכע"ז בחמדת שלמה או"ח סי' לח אות כב, והגהות בן אריה ואבן האזל על הרמב"ם יסוה"ת שם, ועי' זכרון שמואל סי' סה אות ט בשם הגר"ש שקופ, וקובץ ענינים פסחים כה ב, שחוזרים ולמדים שפ"ד מג"ע, שאינם נדחים מפני פיקו"נ אף כשאין סברת מאי חזית.

וכסניף לענין זה יש הרבה לעיין בענין הפלת עוברין (abortion) במקום בושה וצער כגון אשה שהרהר לזנונים ואח"כ נחתרה, דלכאורה לא גרע מאביזרייה דרציחה. ודנו בזה האחרונים כיון שאין חיוב מיתה לישראל בהריגת עוברין (כמבואר בנדה מ"ד א' ובתוס' שם), ורק ציין כמה מ"מ בענין זה, ותן לחכם ויחכם עוד: ע' שו"ת מהרי"ט ח"א סימן צ"ד וצ"ט (דלכאורה סותרין זא"ז, וע' שו"ת אגרות משה חלק חו"מ ב סימן ע"ד ד"ה דהתשובה בס' צ"ט מזויפת, ע"ש אריכות בענין) שו"ת חוות יאיר סימן לא ד"ה ועל דבר, שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן ממ, ושו"ת רב פעלים חלק א - אה"ע סימן ד. וע' שו"ת שו"מ מהד"ד ח"ג (סי' מ"ב) ושו"ת ספר יהושע פ"כ (אות תכ"ב) ובהגהות בן ארי' על הר"מ, שו"ת מי באר (סי' ז' ח'). וע' לשון הזהב ח"ב קונטרס כנפי נשרים (ד' ל"ו) מה שהקשה מסנהדרין (ע"ד) וע' שו"מ מהד"ג ח"ג (סי' מ"ט) ומהד"ד ח"ב (סי' נ') ושו"ת וישב משה (סימן י"א).
²⁸ריטב"א בשם הרא"ה פסחים כ"ה ע"ב.
²⁹תוס' פסחים כה ב ועוד, ותו"י יומא פב א; תוס' הרשב"א פסחים כה ב; רא"ש יבמות פ"ו סי' א ועוד; מאירי סנהדרין עד ב ועוד; רמ"א בשו"ע יו"ד קנז א. וע' מש"כ

בזה הגר"ח על הרמב"ם בראש הס' והחזו"א שם בהגהותיו.
³⁰ספר חסידים סימן תרצח, שנים שיושבים ובקשו אויבים להרוג אחד מהם אם אחד תלמיד חכם והשני הדיוט מצוה להדיוט לומר הרגוני ולא חברי כר' ראובן בן איצטורובי ששקש שיהרגוהו ולא לר' עקיבא כי רבים היו צריכים לר' עקיבא.

³¹שו"ת אגרות משה חלק יו"ד ב סימן קעד, וא"כ כשהוא להיפוך שנגזר על פלניא ליהרג ולמות והוא רוצה להצילו בסכנה ודאית שהוא ימות ויהרג תחתיו אף שזה שנגזר עליו הוא ת"ח ובעל מעשים והוא שיכול להצילו בחייו הוא ע"ה אסור לו להציל בחייו דהרי רואה דעתה דמא דחבריה לא סומק לענין זה ודמא דידיה סומק שלכן אסור להצילו בסכנה ודאית של עצמו. וזה שפפוס ולוליינוס אחים שאמרו על עצמם שקר שהם הרגו בת המלך כדי להציל את ישראל כדאיתא בתענית דף י"ח ברש"י וכן ברש"י ב"ב דף י' אף ששמעו שהם לא היו בכלל הגזירה מדחזינן שעשו דבר היותר גדול שהרי בשביל מצוה זו אין בריה יכולה לעמוד במחיצתן כדאיתא בגמ' שם הוא משום דהצלת ישראל שאני. וע"ש באריכות בענין השתלת אבר (organ donor), אם מחוייב לסכן עצמו או אברו בשביל לאו ד"לא תעמוד על דם רעך", ע"ש.

³²שם.
³³משך חכמה עה"ת שמות ד' י"ט, וע' שולחן שלמה - ערכי רפואה עמ' רע"ז.

³⁴תורת האדם לרמב"ן ענין הסכנה; שע"ת לרבנו יונה שער ג אות קלז ואילך; רא"ה ע"ז כז ב; תשו' הרשב"א שהובאה בב"י יו"ד סי' קכג; החינוך מ' רצו; מאירי סנהדרין עד א; ר"ן פסחים כה ב יומא פב א; מהר"ם חלאוה פסחים שם; שו"ת הריב"ש סי' רנה; נ"י סנהדרין עד ב. ועוד, ועי' בעה"מ סנהדרין שם: לא רק העבירה עצמה, אלא כל דבר שמגיעה אליו הנאה מע"ז או מעורה, ועי' מלחמות ותורת האדם שם שמ' קצת שמסכים לגדר זה.

³⁵רמב"ן במלחמות סנהדרין עד ב; רא"ה ע"ז כז ב; רבנו דוד פסחים כה א; רמ"א בשו"ע יו"ד קנז א והגר"א שם ס"ק יד. ובלאו דעשיי' נחלקו האחרונים ע' מגלת ספר על הסמ"ג ל"ת כ. וכן כתב בס' פני מבין סנהדרין סא קול' יהרג ואל יעבור אות ד (עמ' קסב), בד' ס' עמר נקא (לרע"ב), וכו' בפ"י התורה לרמב"ן לגירסא שלפנינו) פר' כ"ד יב' ע"א. ע' אנציקלופדיה תלמודית כרך כב, יהרג ואל יעבור, טור פג.

³⁶ר"ן פסחים כה ב ובחידושי, הריב"ש סי' רנה, ועי' שו"ת ריב"ש החדשות סי' כו (שו"ת מהר"ם חלאוה סי' קלא); שו"ת הרא"ם ח"א סי' נט, הובא במל"מ יסוה"ת פ"ה ה"ב, בחלוצה לכה; שו"ת פנ"י ח"ב סי' מד; שו"ת נוב"ת אבה"ע סי' קנז ד"ה ואם, שכ"מ בני' סנהדרין עד ב, והק' על הש"ך, שהעתיק את הנ"י בס"י קנז ס"ק יב, הגר"א בשו"ע יו"ד קנה ס"ק טז וסוף ס"ק כב; סד"ט יו"ד סי' קצה ס"ק כד. ועי' שערי ישר במפתח לשערי הספר סוף שער ד.

³⁷ר"ן שם מתיר לילך לעיר שיש בו ע"ז (שאסור מחמת מראית עין) במקום פיקו"נ, אולם הרשב"א הובא בטור ס' קמ"ט אסור גם בכה"ג. וע' רמ"א ס' קנ"ג ס"ג ובגר"א. הובא כן במנורת המאור עמ' 122, ונזכר בילקו"ש תהלים רמז תתע"ג.

³⁸איכה רבה פרשה א מעשה במרים בת תנחום שנישבת היא ושבעה בניה עמה, מה עשה לה השלטון חבש כל אחד בפני עצמו, הוציא את הראשון ואמר לו השתחוה לצלם כשם שהשתחוה אחיך, א"ל ח"ו אחי לא השתחוה לו, א"ל למה וכו' הוציא את השביעי, והוא היה הקטון שבהם, א"ל השתחוה לצלם כשם שהשתחוה [אחיך], א"ל ח"ו לא השתחוה אחי לצלם, אף אני לא אשתחוה, א"ל למה וכו' א"ל א"כ אני אזרוק הטבעת זו לפני הצלם, ולך הביארוה כדי שיראו ויאמרו קיים מצות הקיסר, א"ל אללי לך קיסר, ממך שאתה בשר ודם אתיירא, ולא אתיירא מפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא אלוה של עולם וכו', וכיון שנהרג

Chazal tell us that embarrassing another person publicly is tantamount to having killed him⁴⁰. For this reason Chazal tell us "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" – "It is better that one should be thrown into a fiery furnace rather than embarrass his fellow in public". This dictum is derived from Tamar who was willing to be burnt to death rather than embarrassing Yehuda in public⁴¹. The Meiri comments that Chazal did not mean that shaming another person is literally murder, rather it was meant to highlight the severity of hurting another's feelings⁴². Many Rishonim argue on this explanation, and consider embarrassing another as אביזרייה of murder and requiring Mesirus Nefesh⁴³. Rabbeinu Yonah and others cite this dictum as a Halachic ruling⁴⁴. Publicly embarrassing another person is defined as shaming him in front of two others, aside from the speaker⁴⁵. This Halacha applies even when embarrassing a child⁴⁶. Interestingly, R' Shlomo Zalman Aurbach זצ"ל asks, if we are to take this dictum of Chazal as a Halachic ruling (as most Rishonim do), why are we not permitted to be Mechallel Shabbos in order to save another person from embarrassment, just as we would do to save his life?⁴⁷

Another Aveirah that Chazal compare to murder is stealing from another person. The Gemara in Bava Kama states, "כל הגוזל" – "One who steals from his friend the value of a Perutah is as if he has taken his soul from him"⁴⁸. The Rishonim argue whether one is permitted to steal from another person in order to save his own life⁴⁹. Several other statements of Chazal seem to support this concept, that stealing money or otherwise destroying someone else's property is forbidden even to save one's life⁵⁰.

Even for Aveiros that are not included in the three cardinal sins, there are two scenarios in which one would be required to give his life. The first such scenario is during a period of Gezeiras Shmad – a decree by the government to abolish a specific Mitzva or all Mitzvos. In such a scenario one must forfeit his life for any Mitzva (or even a Minhag) that is being abolished by the government. The second such scenario is when the Aveirah will be transgressed in front of ten Jews, provided that the Goy's intention is to cause an Aveirah to be transgressed and not merely for his personal benefit. Since by transgressing the Aveirah he will cause a public Chilul Hashem, he must give up his life rather transgress any Aveirah⁵¹.

One who is about to be killed Al Kiddush Hashem recites a Bracha "אשר קדשנו במצוותיו וציונו לקדש שמו ברבים"⁵². Although normally one cannot make a Bracha on a Mitzva that is not in his own hands to perform (i.e. the Goy may not actually fulfill his threat), in this case even if the Goy does not ultimately kill him, a Kiddush Hashem has been created and a Bracha is recited⁵³. When the famous Ger Tzedek of Vilna was burned at the stake, the Vilna Gaon instructed him to recite this Bracha (with the introductory paragraph – אתה הוא וכו'), and the author of the Sefer Yeshurun mingled with the crowd in order to respond Amen⁵⁴. May we be Zocheh to always live our lives in a way that is Mekadeish Shem Shomayim.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

שיעור חכמים שנותיו של אותו תינוק ונמצא בן שש שנים ומחצה וב' שעות וכו', אמרו לאחר ימים נשתתית האשה ההיא, ועלתה לראש הגג והשליכה עצמה ומתה וקראו עליה אם הבנים שמחה (תהלים קיג ט), ורוח הקודש אומרת על אלה אני בוכיה.
⁴⁰ב"מ נח ע"ב, תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק: כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים. - אמר ליה: שפיר קא אמרת, דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא. - אמר ליה אביי לרב דימי: במערבא במאי זהירי? - אמר ליה: באחוורי אפי. דאמר רבי חנינא: הכל יורדין לגיהנם, חוץ משלשה. הכל סלקא דעתך? אלא אימא: כל היורדין לגיהנם עולים, חוץ משלשה שירדין ואין עולין. ואלו הן: הבא על אשת איש, והמלבין פני חברו ברבים, והמכנה שם רע לחבירו. - מכנה היינו מלבין! - אף על גב דדש ביה בשמיה.
⁴¹ברכות מג ע"ב, ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. מנלן - מתמר, שנאמר: (בראשית ל"ח) היא מוצאת וגו'.
⁴²מאירי שם שהוא "דרך צחות" (פי' הבהיר הענין). ובמקו"א כ' שהוא לשון הערה.
⁴³תוס' סוטה י' ע"ב, ע' שפ"א שם. וע' שו"ת בנין ציון ס' קע"ב וקע"ג.
⁴⁴ע'י שערי תשובה לרבינו יונה שער ג אות קלט, ופירושי רבינו יונה לאבות פ"ג מט"ו, ומגן אבות לרשב"ץ אבות שם. וכ"פ הפר"ח בהג' מים חיים על הרמב"ם.
⁴⁵פ"מ ג' בס' תיבת גומא הובא בבני"צ שם.
⁴⁶שם.
⁴⁷שו"ת מנחת שלמה ס' ז', ע"ש.
⁴⁸ב"ק קיט ע"א, א"ר יוחנן: כל הגוזל את חברו שוה פרוטה - כאילו נוטל נשמתו ממנו, שנאמר: כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח.
⁴⁹ב"ק ס' ע"ב, ויתאה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער וגו' - מאי קא מיבעיא ליה? .. רב הונא אמר: גדישים דשעורים דישאל הוה דהוו מטמרי פלשתים בהו, וקא מיבעיא ליה: מהו להציל עצמו בממון חברו? שלחו ליה: אסור להציל עצמו בממון חברו, אבל אתה מלך אתה, ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו. וע' רש"י שם דאסור כפשוטו, אולם בתוס' והרא"ש חולקים עליו, דרק אבעיא להו אי מחוייב לשלם, ע"ש. וע' פרשת דרכים להמשל"מ דרוש י"ט שתמה על רש"י הא רק ג' עבירות יהרג ואל יעבר, ע"ש. ואם דינו כאביזרייה דשפ"ד לק"מ. וע' ש"ל כ"ל א' אות ט"ז, וס' משחת שמן ס' קי"ד. וע' ע' מהר"ץ חיות יומא פ"ג ב' בשם החת"ס, ושו"מ מהדו"ק ח"ב ס"י, שו"ת בנין ציון ס' קס"ז וח"ב ס' קע"ד.
⁵⁰ע' כתובות י"ט א', יעוין שם ברמב"ן ושי"מ, והובא בגליון מהרש"א יו"ד קנ"ז. וע' ב"ק פ' ע"א, וכן בירושלמי שבת ע"ז ע"א וע"ז י"א ע"א, הובא במנחת אשר שם.
⁵¹סנהדרין עד ע"א, כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שלא בשעת השמד, אבל בשעת השמד - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אפילו שלא בשעת השמד, לא אמרו אלא בצינעא, אבל בפרהסיא - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. - מאי מצוה קלה? - אמר רבא בר יצחק אמר רב: אפילו לשנויי ערקתא דמסאגא. והובא ברמב"ם ושו"ע.
⁵²ש"ל"ה שער האותיות, הובא בפתחי תשובה יו"ד ס' קנ"ז סק"ו.
⁵³ש"ל"ה שם. וע' מה שהקשה במהר"ם שיק מצוה רצ"ז.
⁵⁴כך שגור בפי העולם, וכמדומני שכן שמעתי ממו"ר הגר"ש קמיניצקי שליט"א. ומו"ר הוסיף עוד שהגאון מוילנא שלח אליו שיש בכחו להוציאו מהמאסר להציל חיו ע"י שמות וכוחות הקבלה, וענה לו הגר צדק שאינו רוצה לינצל ע"י כוחות על-טבעיים דניחא לי' שיקדש שם שמים על ידו. עוד הוסיף דקבלה בידו מפי הגאון שהקידוש שם שמים שנברא אז ע"י הגר צדק ההוא היה איום ונורא ובקע רקיעים. ומזמן ההוא ואילך עד היום הזה נסתלק הרוח רע בעולם. וצ"ע למעשה (לענין הל' נט"י).